

Dominika Bobulska

ZAPACH ZIEMI

o doświadczeniu przestrzeni ogrodu

ABSTRAKT + STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Abstrakt

Projekt *zapach ziemi* jest poświęcony doświadczaniu przestrzeni jaką jest ogród. Postrzegam ją jako miejsce, w którym pojęcia takie jak uważność i kontemplacja spotykają się i splatają z zagadnieniem pracy w jej pozytywnym rozumieniu jako działania wykonywanego dla siebie i poza logiką zysku.

Efemeryczne zjawiska takie jak pogoda, nieznaczne poruszenia, zmiany w sposobie padania światła wraz z bodźcami działającymi na inne niż wzrok zmysły sprawiają, że ogród jest miejscem ciągłej przemiany i rozedrgania. Poszukuję języka pozwalającego opisać te zdarzenia, często ledwie zauważalne. Aby móc je zaobserwować konieczne jest przestrojenie się na powolniejsze tempo, wzmocnienie uwagi, cierpliwość. Ogród daje możliwość medytacyjnej kontemplacji, spowolnienia biegu czasu, bardziej świadomego doświadczania świata. W moich twórczych poszukiwaniach staram się znaleźć odbicie tych wartości.

Ogród to miejsce procesów i przemian o różnej dynamice i naturze. Nie toczą się one jednak wyłącznie w samej przyrodzie, ale także i w osobie ogrodnika. Bycie i praca w ogrodzie dają możliwość rozwijania się ku byciu bardziej współczującą, wyrozumiałą i akceptującą osobą. Trzeba jednak poznać i zrozumieć reguły jakie w nim panują: praca nie służy rozwijaniu się i pomnażaniu kapitału, przypadek odgrywa istotną rolę w tocących się procesach, a śmierć i obumieranie są równie naturalne jak rozkwit i wzrost.

W ogrodzie nic nie jest tylko dla oczu, każdy ze zmysłów ma swój udział w jego doświadczaniu – dotyk, zapach czy temperatura towarzyszą światłu, kolorowi i deseniom. Szukam więc takich sposobów na opowiadanie o nim, które to uwzględniają. Zestawiam barwę z zapachem, dotyk z temperaturą, światło ze zmianą. Pamiętam też o tym jak istotny jest sam proces, bo on także jest doświadczeniem. Tworzę prace w oparciu o przypadek i intuicję, ale wykorzystuję także takie wartości jak czasochłonność czy złożoność procesu. Staram się oglądać świat otwarta na możliwość zachwyty lub niespodzianki.

Streszczenie

Przedstawiona praca doktorska zatytułowana *zapach ziemi. o doświadczaniu przestrzeni ogrodu* składa się z trzech części, poprzedzonych krótkim wstępem. Dwie pierwsze to części pisemne, trzecia natomiast jest dokumentacją moich działań artystycznych zrealizowanych w ramach pracy doktorskiej.

W rozdziałach składających się na pierwszą część pracy – *siew* – przedstawiam i podsumowuję zestaw idei i zagadnień krążących wokół tematu ogrodu, które zebrałam w procesie teoretycznych i twórczych poszukiwań towarzyszących pracy nad projektem doktorskim. Wychodząc od ogólnie zarysowanego obszaru, jaki chcę poddać badaniom, postawiłam sobie pytanie: co uważam za istotę doświadczania przestrzeni ogrodu? W pięciu rozdziałach proponuję nie tyle odpowiedzi, co otwarte rozważania o różnych aspektach tego przeżycia i zarysowuję najważniejsze w moim odczuciu koncepcje i pojęcia. W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Radykalna medytacyjność. O kinie Jamesa Benninga i kontemplacji zwyczajności* analizuję filmy amerykańskiego reżysera w odniesieniu do zagadnienia uważności. Następnie zestawiam je z książką Ann Morrow Lindbergh postulującą praktykowanie kreatywnych pauz i tekstem Jolanty Brach-Czajny o pojęcia niepozorności. W rozdziale drugim, *Czas pożyczony. Ogrody Dereka, Virginii i Anny*, poruszam wątki takie jak wpływ przestrzeni ogrodu na dobrostan psychiczny. Piszę również o praktykowaniu twórczości artystycznej jako formy samozaopiekowania. Kolejny rozdział, zatytułowany *Światło, wrażenie, metafora. O trudności w opowiadaniu o zjawiskach naturalnych* jest próbą opisanego języka wizualnego adekwatnego do opowiadania o tym, co ulotne. Wychodząc od historii szklanych kwiatów Leopolda i Rudolfa Blaschków oraz analizy fotografii Saula Leitera staram się odpowiedzieć na pytanie: jakie środki formalne mogą być pomocne w mówieniu o zjawiskach, emocjach i wrażeniach. W rozdziale czwartym, *Miejskie utopie. Guerilla gardening i polityczność ogrodu*, opisuję pokrótce historię ogrodnictwa partyzanckiego oraz nawiązuję do pojęcia wspólnotowości. Na koniec przybliżam wybrane realizacje Diany Lelonek poruszające temat zetknięcia przestrzeni miasta i natury. Rozdział piąty, zatytułowany jest *Władza a moc. O postrzeganiu pracy, oddawaniu kontroli i pięknie porażki*. Za punkt wyjścia służą mi teksty bell hooks o naturze władzy i przewartościowaniu postrzegania pracy. Zestawiam płynące z nich wnioski z tematem pracy na działce i w ogrodzie. Następnie opisuję pozytywną naukę jaką można z tej praktyki wynieść. Odnoszę się do zagadnień takich jak akceptacja, wyrozumiałość i praca dla siebie. Nawiązuję również do tymczasowości jako ważnego aspektu współczesnych ogródków działkowych, a na koniec opisuję efemeryczne działania Any Mendiety z cyklu *Silueta Series*, będące ciekawym wykorzystaniem ulotności jako wartości pozytywnej.

W części drugiej, zatytułowanej *kiełkowanie*, precyzuję i porządkuję pojawiające się w rozdziałach części pierwszej spostrzeżenia. Odnosząc się do postawionych we wstępie pytań o to czy i jak ogród zmienia osobę w nim przebywającą i formułuję wnioski i założenia odnośnie tematów jakie poruszać będę w części artystycznej doktoratu. Opisuję więc i nazywam te rodzaje aktywności podejmowanych w przestrzeni ogrodu, które wydają mi się kluczowe dla zrozumienia jego oddziaływania oraz cechy i umiejętności, jakie to spotkanie może wzmacniać i kształtować. Pojęcia uważności oraz pracy dla siebie analizuję w kontekście doświadczenia ogrodu.

Część trzecia – *kwitnienie* – jest dokumentacją artystycznej pracy doktorskiej, poprzedzoną spisem prac. Składa się na nią sześć cykli, zatytułowanych kolejno: *ogród nocny*, *daydreaming*, *złota godzina*, *dziennik wrażeń*, *migotanie świata* oraz *zapach ziemi*. Poszczególne cykle prezentuję kolejno w formie reprodukcji, wraz z krótkim komentarzem do każdego z nich. Na opisy składają się teksty o charakterze autorskich impresji oraz syntetyczne nakreślenie tematyki i strategii artystycznych. Ostatnim elementem części trzeciej jest dokumentacja fotograficzna wybranych etapów procesu twórczego.